

Lietuvių kalbos ir literatūros olimpiada Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų mokiniams

9–10 klasės

Rajono (miesto) etapas

2015 m.

ATSAKYMAI

I UŽDUOTIS

Slapyvardis	Autorius	Kūrinys
Vytė Nemunėlis, J. Brazaitis, J. Steibekis	Bernardas Brazdžionis	„Per pasaulį keliauja žmogus“
Baritas Kaunis, Sirakūzinis, Padegėlis Kasmatė	Balys Sruoga	„Dievų takais“
K. Alijošius, K. Papilietis, Nedarbininkas, Neklaipėdietis	Kazys Binkis	„Tamošius Bekepuris ir kitos Alijošiaus dainuškos“
Marius Katiliškis	Albinas Vaitkus	„Išėjusiems negrįžti“
Neliteratas, Diletantas, Simas Rokėnas	Antanas Škėma	„Čelesta“
Kanapeikus, Cvingelis, Klangių Petras, Laumakys	Petras Cvirka	„Frank Kruk“

II UŽDUOTIS

1. *Pilkasai, jaunasai*. Prie vyriškosios giminės daiktavardžių. Jie turi kitas galūnes.
2. Vyriškosios giminės. Iš daiktavardžio galūnės *-į*, kuri būdinga vyriškosios giminės žodžiams.
3. Ji yra priebutyje (prienamyje, verandoje) ir turi statinaitę (boselį), kur laikomas vynas.
4. Daiktavardžių vietininku (*Vyšnelėj, kupkely*) ir prielinksnine konstrukcija (*ant gonkų*).
5. Rytų ir pietų aukštaičiams.

III UŽDUOTIS

1. A. Vincas Krėvė
B. *Dainavos šalies senų žmonių padavimai*
2. A. Vaižgantas
B. *Dėdės ir dėdienės*
3. A. Mikalojus Daukša
B. *Postilė*

IV UŽDUOTIS

1. Prūsų, jotvingių, kuršių, žiemgalių ir sėlių.
2. Lietuvos, Lenkijos ir Baltarusijos. Jie buvo asimiliuoti lietuvių ir slavų.
3. Baltarusijoje. Vakarų aukštaičiai.
4. Martynas Mažvydas. XVI a.
5. Uteniškiai. Iš vietovardžių.
6. Atsakymai gali būti įvairūs.

V UŽDUOTIS

1. A. Igno Šeинiaus *Kuprelis*;
B. Antano Vaičiulaičio *Valentina*
2. Bendrumai: romano žanras, impresionistinis vaizdavimo būdas (judrus, melodingas, nuo vieno įspūdžio prie kito šokinėjantis pasakojimas, lyriškai perteikiami gamtos vaizdai, daug smulkių aprašymų), meilės tema.
3. Brauktini: didaktinis, istorinis, epistolinis.

Didaktinis apsakymas, apysaka, eilėraštis, poema – pamokomojo, moralizuojančio turinio kūrinys, kuriame, pasitelkus meninės raiškos priemones, siekiama auklėjamųjų, šviečiamųjų tikslų. Pavyzdžiai gali būti įvairūs: Kristijono Donelaičio pasakėčios, poema „Metai“, Simono Daukanto apysaka „Rubinaičio Peliūzės gyvenimas“, Motiejaus Valančiaus pasakojimai ir apsakymai („Vaikų knygelė“, „Paaugusių žmonių knygelė“), apysaka „Palangos Juzė“, Kajetono Aleknavičiaus eilėraščių knygelė „Pasakos, pritikimai, veselios ir giesmės“, Antano Baranausko poema „Dievo rykštė ir malonė“ ir kt.

Istorinis romanas, drama – kūrinys, kuriame vaizduojami istoriniai įvykiai, aprašomas žmonių gyvenimas nelabai tolimoje ar tolimoje praeityje. Meninio poveikio siekiama išmonę derinant su istorine tiesa: dažnai aprašomi istoriniai epochos bruožai, atskleidžiamas istorinės asmenybės santykis su epocha. Galimi pavyzdžiai: Vinco Pietario romanas „Algimantas“, Antano Vienuolio romanas „Kryžkelės“, Kazio Puidos romanas „Magnus Dux“, Juozo Grušo istorinės dramos „Barbora Radvilaitė“, „Švitrigaila“, Jono Užurkos romanai „Karaliaus karūna ir mirtis“, „Gediminas – nevainikuotas karalius“, „Vytautas Didysis – nuo bėglio iki monarcho“ ir kt.

Psichologinis apsakymas, apysaka, romanas – kūrinys, kuriam būdinga veikėjų vidaus pasaulio, jų sąmonės ir pamąstymo būsenų, dvasinių ieškojimų, savianalizės vaizdavimas. Galimi pavyzdžiai: Jono Biliūno apsakymai, apysaka „Liūdna pasaka“, Jurgio Savickio apsakymai, V. Mykolaičio-Putino romanas „Altorių šešėly“, Juozo Apučio novelės, apsakos ir kt.

Epistolinis romanas, apysaka, poema – laiškų forma parašytas kūrinys, kuriam būdinga asmeninio gyvenimo tematika (pagrindinio veikėjo), monologai, emocionalumas, išpažintis. Pavyzdžiai: Teofilio Tilvyčio romanas „Ministerijos Rožė“, laiškų forma išsakytas egzistencinis *credo* Vytauto Mačernio eilėraštyje „Laiškas mirusiam draugui“, laiškų forma parašyta Marcelijaus Martinaičio eseistinė autobiografija „Prilenktas prie savo gyvenimo“, Ričardo Gavelio romanas „Jauno žmogaus memuarai“, Herkaus Kunčiaus apysaka „Ištikimas metafizinis dangus“, Leonardo Gutausko romanas „Laiškai iš Viešvilės“, Jono Mikelinsko romanas „Čia ir dabar“ ir kt.

VI UŽDUOTIS

1. sieja žodis galva; *galvą dėti* – užtikrinti, garantuoti (*galvos nedėti* – neužtikrinti, negarantuoti), *galvą padėti* – žūti, *galvą lenkti* (*žemyn*) – žemintis, *galvą kvaršinti* – primygtinai prašyti, *galvą kišti į (kieno nors) gerklę* – lįsti į pražūtį, *lengva galva* – negudrus.
2. *giminės* – vns. kilm. *giminės*.
3. Veikiamosios rūšies esamojo laiko dalyvis (trumpoji forma). *Norį*.
4. *i-sto-ri-jos* arba *is-to-ri-jos*. Trumpieji skiemenys: *i-* (*is-*), *-sto-* (*-to-*), *-ri-* (*už neatpažintą trumpąjį skiemenį -sto- (-to-) atsakymą mažinti vienu tašku*).
5. Nesakinio atkarpos susietos aiškinimo ryšiu; dvitaškis yra aiškinamasis skyrybos ženklas.
6. *Užtai* yra (priežasties) prieveiksmis. Kai *tai* yra įvardžio *tas* naudininko forma, vartojama su prielinksniu *už*.

VII UŽDUOTIS

1. Saule deganti

Šaulį prašau:

— Juodą negandos

Paukštį nušauk!

(*Salomeja Nėris, „Šaulys“, ištrauka*)

S. Nėries eilėraštyje pasitelktas asonansas. Asonansas – balsių sąskambis, vienodų ar panašių balsių, dvibalsių raiškus kartojimasis poezijos kūrinio eilutėje, frazėje, strofoje.

2. Juodas dangus už vartų

Staugia man juodu vilku,

Ir vakaro horizonte du zodiakai

Taip daro: – **ku-ku** – **kuku...**

(*Bernardas Brazdžionis, „Juodas dangus“, ištrauka*)

Onomatopėja B. Brazdžionio eilėraštyje. Onomatopėja – garsų pamėgdžiojimas; žodis arba žodžiai, skambesiu (instrumentuote, ritmika) pamėgdžiojantys jais nusakomo tikrovės reiškinių (gyvosios arba negyvosios gamtos, žmonių veiklos) garsus.

3. Žvengia žirgas – žirgas vėjas.. .

Sidabrinių avių

naktys sėjo

ir nusėjo,

o gražu... gražu... gražu...

(*Juozas Tysliava, „Mano žirgas“, ištrauka*)

Aliteracija J. Tysliavos eilėraštyje. Aliteracija – vienodo skambesio priebalsių (paprastai žodžių pradžios) kartojimasis poezijos kūrinio eilutėje, frazėje, strofoje.

VIII UŽDUOTIS

1. Atsakymai gali būti įvairūs (pvz., *Žodžiams artimas chaosas! Ten jų gimtinė!*). Šie sakiniai dažnai pasakomi pakeltu balsu, šaukiami.
2. Sudurtinio tarinio vardinė dalis. Jis žymi praleistą sudurtinio tarinio jungtį.
3. Ne. Nes jis turi vieną gramatinį centrą (*šypsos ji ir tempia*).
4. Atsakymai gali būti įvairūs (gali būti paminėta teksto ekspresija, fragmentiškumas, reportažiškumas, vaizdingumas, žodžio gyvumas ir t.t.).